

Asia: VN/21702/2022

Hallituksen esitysluonnos esitutinnan salassapitoperusteiden selkeyttämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lapin poliisilaitos lausuu asiassa seuraavaa:

Lapin poliisilaitos katsoo, että julkisuuslain 24 § 1 momentin 26 kohdan uudistaminen on välttämätöntä. Nykyinen säännös on osoittautunut epäselväksi. Osa tutkinnanjohtajista on katsonut, että esimerkiksi esitutkintapöytäkirjaan sisältyvät eri tavalla yksityiselämää koskevat tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Kun aineistoa ollaan salaamassa tällä perusteella, tulisi aineisto käyttää loppulausuntomenettelyssä ja pyytää asianosaisilta erityisesti lausuntoa salauksen tarpeellisuudesta. Näin asianosaiset voisivat itse ottaa kantaa siihen, onko heidän mielestä kyseinen tieto salattava. Nykyinen käytäntö, missä asianosaiselta ei kantaa kysytä, on johtanut lähes kategoriseen esitutkinta-aineistojen ja päätösten salaamiseen tavalla, joka varmuudella ei ole ollut lainsäätäjän tarkoitus, eikä asianosaisten käsitys heidän yksityiselämäänsä loukkaavista tiedoista. Lainlaatijan tarkoitus ei varmasti ole ollut esimerkiksi suojata rikolliseen ryhmään kuuluvien jengiläisten jäsenyyttä ja siinä tehtyjä rikoksia.

Mikäli julkisuuslain 24 § 1 momentin 26-kohtaa muutetaan koskemaan vain rikoksen uhria ja muiden osallisten osalta sovelletaan muita yksityisyyttä koskevia julkisuuslain kohtia, voi käytännössä tulla eteen ongelmia. Jo nyt on ollut tapauksia, missä esimerkiksi todistajien osalta olisi ollut erityisiä tarpeita salaamiseen ja jopa nimen salaamiseen. Tällaisia tapauksia ovat mm. kun naapuri ilmoittaa vakavasta perheväkivallasta ja joutuu todistamaan ovisilmästä nähtyjä rappukäytävän tapahtumia, ei sermin takaa todistaminen ole riittävä keino hänen suojaamiseksi. Rikoksesta epäilyn lisäksi esitutkinnassa on siis esimerkiksi todistajia, joiden kohdalla aineisto voi sisältää arkoja yksityiselämän suojan piiriin kuuluvia seikkoja, jotka on kuitenkin todistelussa tuotava esille.

Käytännössä salassapitoperusteen merkitseminen voi omalla tavallaan paljastaa salassa pidettävän asian sisällön. Ymmärrämme epäilyn oikeuden siihen, että hän tietää kuka kertoo hänen kannaltaan raskauttavia tietoja. Käytännössä, kun kyse on tapauksissa, missä asianosaiset ovat toisilleen

tuntemattomia ja todistaja on tavallinen kansalainen, jolle todistamisesta tulee uhka kostamisesta, olisi tarpeellista, että hänen osaltaan voitaisiin salata myös nimeen liittyvät tiedot. Tämäkin salaus ei saisi olla pääsääntö vaan poikkeus ja näissä voisi olla ulkopuolinen taho, joka arvioisi kyseisessä tilanteessa salauksen tarpeellisuuden.

Poliisin näkökulmasta käytännön työhön tulee haasteita ja tulkintaongelmia esitykseen liittyvää salassapidosta poikkeamista julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23, 25,29,30 ja 32 kohtien osalta, jos tiedot ovat välttämättömiä perusteiden päätöksen ymmärtämiseksi. Eri tutkinnanjohtajat varmasti tulevat tulkitsemaan sitä mikä tieto esitutkinta-aineiston osalta on välttämätöntä ratkaisun ymmärtämiseksi.

Fordell Jan
Lapin poliisilaitos